

22. Sidonii Apollinaris. Epistularum Libri Novem. IV, 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.waardeja.home.xs4all.nl/index_htm_files/sid_ep.pdf.
23. The laws of the Earliest English Kings / Edited and translated by F. L. Attenborough. – Cambridge : The University Press, 1922. – 256 s.

В статтє осуцествлен сравнительный анализ франкского и лангобардского войска. Прослежены общие и отличительные черты в организации, вооружении и численности войск. Освещены влияние римского, византийского, азиатского (кочевого) военного искусства на франкское и лангобардское вооружение, стратегию и тактику.

Ключевые слова: франки, лангобарды, войско, организация, вооружение, численность.

The article provides a comparative analysis of the Frankish and the Lombard army. Common and distinctive features in the organization, arming and number of troops are viewed. The influence of the Roman, Byzantine, Asian (nomadic) martial arts on the Frankish and Lombard weapons, strategy and tactics are described.

Keywords: Franks, Lombards, army, organization, armament, number.

УДК 392.14: 265.9 (477.86)
ББК 63.5 (4 Укр)

Богдан Рева

СИНТЕЗ ДОХРИСТИЯНСЬКИХ ТА ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У СВАТІ ВОДОХРЕЩА НА ОПІЛЛІ (на матеріалах Галицького району)

У статті автор висвітлив дохристиянське та церковно-релігійне свято Водохреща. На зібраних польових та друкованих матеріалах коротко розкрив ритуали його святкування. Особлива увага приділено символічній функції хрестиків як одного із елементів оберегу та охарактеризовано значення Йорданської свічки-трійці у завершальному етапі різдвяно-новорічних свят українців південного Опілля у XX–XXI столітті.

Ключові слова: Опілля, хрестик, оберег, Йордан, Водохреще, три свічі, Йорданська вода, повір'я, символ.

Помітні зрушення у вивченні Опілля відбулись у дослідженнях матеріальної культури. Вивчення етнографічних особливостей опілян є однією з найважливіших і водночас найменш досліджених проблем в українській академічній науці. Календарна обрядовість Опілля на повсякденному рівні не досліджувана. Загалом в етнографічній науці спеціальних праць такого характеру поки що не створено, але окремі сюжети етнографічних досліджень засвідчують зростання інтересу до вивчення календарної обрядовості.

Єдиним святом в українській обрядовості, де центральне місце займають обряди, пов'язані з водою, був день Хрещення, відоме в народі як Ордань, Ардан, Йордан, Відорощі, Водорщи, Водохрещі [38, с.65].

Чималий внесок у дослідженні різдвяно-новорічних свят зробили такі вчені, як О.Потебня [39], М.Сумцов [44], В.Скуратівський [42], С.Килимник [27], О.Воропай [8], П.Дарманський [9; 10], С.Павлюк[45], К.Сосенко [43], Л.Храплива-Щур[47], М.Маєрчик [33]. Серед дослідників, які займаються вивченням свята Йордана можна назвати І.Чеховського [48], Н.Зозулю [26], О.Поріцьку [38], Г.Маковії [34], П.Чубинського [49]. Помітні зрушення у вивченні Йорданської свічки-трійці зробили У.Мовна [36], Я.Ковальчук [29], Г.Носова [37]. Вивченням Йорданської святої води займаються Я.Боровський [4], Л.Виноградов [40], В.Войтович [7], Г.Булашев [6].

Мета дослідження полягає у комплексному вивченні традиційної обрядовості Водохреща українців південного Опілля XX–XXI столітті. На основі результатів польових етнографічних досліджень та друкованих джерел проаналізувати специфіку

Водохреща як одного із елементів традиційної календарної обрядовості різдвяно-новорічних свят на території південного Опілля.

Вода займала незначне місце в слов'янських культурах і віруваннях, проте в магичній практиці вона використовувалася дуже широко. Найважливішою рисою води, яка відбилася у космогонічних віруваннях народу, була її очищувальна властивість, щоб передалася її сила людині. Оскільки у свідомості людей чистота і здоров'я якнайтісніше пов'язані, і здоров'я є одним із проявів чистоти, то в народі вода ототожнюється із здоров'ям [38, с.63; 52, с.96]. Гуцули казали, що вода так само тече в землі по жилах, як кров у тілі людини. У південних слов'ян володіння цілющими джерелами приписувалася самодівам і вілам, здатним “замикати” воду [52, с.96]. Її символіка пов'язана з одного боку, з її природними властивостями: прозорістю, свіжістю, швидким плином, здатністю очищати [52, с.97]. За уявленнями язичників “земна вода з'єднувалася з водою небесною” [1, с.294]. Вода характеризується в народній термінології як “жива”, “здорова”, “сильна”, “холодна”, “швидка”, “жвава”, “молода” і протиставляється стоячій воді “мертвій”, “каламутній”, “іржавій”, “старій”, “гнилій” [40, с. 35]. Традиційно, вода – символ першоматерії, плідності, початку і кінця всього суцього на землі [5, с.426]. Предки вбачали у святі Водохреща єднання душі людської з душею природи [7, с.86]. Пережитки культурного шанування води і жертвоприношення їй дійшли до наших днів у вигляді заборони плювати на воду, у звичай зберігати її як святу чи цілющу [9, с.7]. У стародавніх єгиптян, наприклад, був звичай ритуального обряду обмивання, який називався “водою очищення”. Жерці вчили, що завдяки цьому обрядові вода очищає душу віруючого й оновлює його тіло [9, с.7]. За уявленням стародавніх греків, римлян, вода допомагала віруючим відгадувати потаємне, передбачати майбутнє, навювала пророчий та зміцнювала поетичний дар [9, с.22]. У мусульман вода служить символом милосердя, знання і життя [53, с.93]. У даосизмі вода вважається символом м'якості, у якій прихована твердість і справжня сила. У європейській культурі ця властивість, навпаки, зробила воду символом завзяття та наполегливості. Очевидно, символічне значення води тут залежить не стільки від її властивостей, скільки від того, як людина сприймає ці властивості [53, с.94]. В іудейській релігії ритуальне обливання також було у великій пошані. Його здійснювали над тими, хто каюся у своїх поганих вчинках – гріхах. Цей обряд називався “хрещенням покаяння”. У всіх чотирьох канонічних євангеліях розповідається про аскета-пустельника Іоанна, який нібито в ріці Йордані, ще до виникнення християнства, здійснював масове “хрещення покаяння”, за що й був прозваний “хрестителем” [9, с.7]. Обрядові обливання, задовго до появи християнства, були відомі в Індії, Китаї, Японії, Персії та інших найдавніших країнах. В Індії, наприклад, ритуальні обмивання збереглися до наших днів [9, с.9]. Слов'яни вважали воду стихією, з якої утворився світ, а тому і поклонялися їй [4, с.8; 50, с.82].

Обряд занурення у воду, який згодом у християнстві перетворився у таїнство хрещення, був відомий стародавнім народам. В основі його, як і в християнському хрещенні, знаходилася віра в магичне очищення водою від гріхів, сподівання на благодать від богів чи милість від добрих духів. Тому в деяких народів цей обряд називався містерією, тобто таїнством [9, с.10].

Вже стародавні євреї мали уявлення про “святую воду”. Так, у них широко практикувалося культове вживання води. Вода, змішана з попелом спаленої жертвовної рудої телиці, називалася “очисною” і використовувалася при посвяченні в жерці та левіти, а також в тих випадках, коли правовірний іудей “оскверняв” себе дотиком до мерця чи домовини [9, с.22]. Вода у використанні в магичних цілях має надприродну дію, що зцілює, має стародавнє походження. Вже здавна відомо про те, що будь-який звичайний предмет за допомогою магичних дій та ритуалів можна освятити.

Свято Водохреща називають ще днем Богоявлення через те, що Бог об'явився на ріці Йордані. В часи Гетьманщини на Водохреща парубоцтво сходилося на лід помі-

рятися силами, а дівчата умиватися йорданською водою – “аби щоки рум’яніли” [28, с.54].

На Гуцульщині до Йордана виготовляли дерев’яні хрести у вигляді ляльки. Їх прикрашали травами і вивішували на видному місці: воротах, колодязях, над входом до хати [46, с.314]. На деяких опільських хатах йорданських хрестиків нараховували кілька десятків. Опіляни вважали ці хрестики оберегом від злих сил [16; 20]. Як зазначав П.Дарманський, знак хреста відганяє диявола [10, с.11].

У південній частині Опілля більш характерним було малювання хрестиків на стінах [14; 15; 22]. Зв’язок хреста з давньою традицією новорічних русалій, яскраво виступив у виконанні в Україні на Йордан хреста з льоду на річці. Така увага до води взимку походить від дохристиянських русалій, що відбувалися зимою і літом та були пов’язані з культом води. Хрести на Гуцульщині вивішували з тонких дощечок, надаючи йому неповторних форм [31, с.170]. Серед численних обрядодій, які виконувалися до цього свята, важливе місце посідав магічний захист оселі й господарства від сил зла. Одним із дійових засобів такого захисту було нанесення магічних знаків у формі хреста. Їх позначали на сакральних межах господарства, оселі, приміщень для худоби тощо – для відлякування відьом та інших персонажів демонологічних вірувань.

Магічна апотропеїчна властивість хреста закріпилася за цим символом ще у Візантії, де серед християн широко побутували нагрудні хрестики та ікони-хрести, які слугували ознакою приналежності до релігії й водночас виконували роль оберега. Тож переймаючи від рومیїв християнські предмети культу, давньоруські неофіти засвоювали водночас і їхню захисну функцію. У календарній апотропеїчній магії широко практикувалося виготовлення і встановлення на сакральних межах житла і господарства хрестиків-оберегів із дерева, воску та інших матеріалів. На Покутті дерев’яні хрестики виготовляли і виставлялися напередодні Йордана у порубіжних місцях: на воротах, біля дверей усіх приміщень, місцях водопою худоби – щоби на весь рік убезпечитися від доступу до оселі та худоби відьом та іншої нечистої сили. Щоби відьми і злі духи протягом усього року не могли пошкодити худобі, на дверях стаєнь встановлювали хрестики з дерева чи металу й буковинці. В обрядодіях магічного захисту за допомогою оберегів-хрестів великого значення надавалося приготуванню спеціального мастила із захисними та відлякуючими властивостями. У магічній практиці українців Прикарпаття, таке мастило здебільшого виготовляли із дьогтю або часнику. Використання дьогтю як мастила для нанесення хрестиків-оберегів у магічній практиці трактується як залучення таких ефективних антивідьомський оберегів, як вогонь та дим. Особливу силу мав часник із різдвяного столу, тобто з жертвовної трапези, або посвячений на велике свято [48, с.16]. Хрест застосовувався як апотропеїчний предмет, відлякуючи нечисту силу [37, с.52]. Отже, універсальним апотропейом у день Йордана був і є часник, як один із основних предметів, який має магічну дію у захисті від злих духів, вроків та хвороб.

На Йордана до церкви ідуть з “трійцею”, тобто трьома сплетеними докупі восковими свічками [29, с.47]. Богослужіння у церквах тривали довго – починалися о п’ятій годині ранку, а закінчувалися о дванадцятій опівдні [15; 16; 21]. Після відправи процесія та чотири дівчини несли образ “Матері Божої”, виходили з церкви і прямували на ріку. Попередньо чоловіки збирались на річці і вирубували із льоду хрест. Хрест обмальовували буряковим сиропом або “синкою”, співали “На Йордані хрест вишиваний” [20; 21; 35, с.21]. Попереду несуть дерев’яний церковний хрест і хоругви, хор співає “Голос Господній...”, за хором іде священник, приклавши золотий хрест до чола, а за священником – народ. До річки на Водохреща йдуть усі старі, молоді і діти. Кожен несе з собою пляшку або глечик на воду [41, с.109–110]. Освячення води на річці тривало довше години [14; 15; 35, с.21]. Крім ікон і церковних короїв, учасники цих процесій несли з собою запалені “трійці” – три свічки, перевиті стеблами базиліку,

чебрецю та інших квітів [32, с.314]. “Трійця – трирамення воскова свічка, яку вкладають у дерев’яний свічник, прикрашають її сушеним зіллям, прядилом, герданами. З нею іде господар на посвячення води і вмочує горючу трійцю тричі в посвячену воду. З нею господар повертається додому” [36, с.555]. На Поділлі на Водохреще святили трійцю – три свічки, зв’язані квітчастою хусткою та оповиті намистом, стрічками, калиною, васильками та безсмертником. З трійцею на Йордан йшли переважно дівчата. Після посвячення, перед тим як йти додому, трійцю гасили, занурюючи в ополонку [28, с.54]. Три свічі, з’єднані в одну, що у християнстві символізують три іпостасі єдиного Бога, в народній обрядовості та культурі набули значення універсального оберега, що використовувався в різних життєвих випадках упродовж року. Павло Чубинський у 70-х рр. XIX ст. зафіксував, що на Водохреще “многие мужчины и женщины во время водосвятія держать тройные свѣчи, в ознаменованіе Пресвятой Троицы” [26, с.82]. Господарі вертались додому з засвіченими “трійцями, як свічка не згасла в дорозі, значить добрий буде рік” [26, с.82–83].

Також символічною функцією на Йордан у опілян була поява птахів. Птахи символізували “духа Божого”, що зійшов з небес в образі голуба [23].

Йорданська вода придатна на все: дитина перестрашилася – покропити водою; нечистий ночами докучає – напитися води; свячена вода лікувала все: біль голови, серце; помагала заспокоїти сполошені коні; теж, коли в’їздилося возом, щоб веснувати, треба було покропити віз і насіння та бажати щастя в праці, щоб діждати урожайних жнив [32, с.679]. Віддавна в народі посвячену на Водохреще воду вважали своєрідною панацеєю від багатьох недуг. Після Водохреща, вважалося, мають слабнути морози. Тому казали: “Тріщи не тріщи, а вже минули Водохрещі” [2, с.201; 42, с.317]. Як тільки священик занурював хрест в ополонку, присутні поспішали зачерпувати у “дзбанок” свяченої води [45, с.136].

Освячену воду люди намагалися якомога швидше набрати в посуд і рознести по домівках, вірили, що в того, хто зробить це першим, краще буде розмножуватися худоба і розвиватися все господарство. Йорданській воді приписувались чудодійні лікувальні властивості. Її давали хворим людям і тваринам. Особливо цінували її пасічники. Лікувальними та апотропеїчними властивостями наділялася не лише вода, а й усі предмети, що мали відношення до ритуалу хрещення [46, с.314]. Перед їжею п’ють свячену воду [3, с.8–9; 17].

На Йордан люди вірили у багато прикмет. Так, якщо перед хоругвами пролетять горобці – нещасливий рік для дітей, граки – для молодих людей, а як пролетять гуси, то старі люди цього року будуть дуже хворіти, а то й – боронь, Боже – вмиратимуть. Якщо на Водохрищах дерева вкриті інеєм, то навесні у відповідний день тижня в п’ятницю, четвер – треба сіяти ярову пшеницю: “вродить, як гай!” Якщо на Водохреща день ясний, сонячний, то хліба в такому році буде багато “сажки” (зони). Попіл після Різдвяних свят не можна зберігати – ні в хаті, ні в дворі, бо “буде пожежа”; ввечері на Водохреща його треба винести на річку і висипати на лід [41, с.111].

На Опіллі освячену воду, яку набрали у посудину на Водохреще, господарі зберігали протягом року, вірили в її цілющу властивість [18; 19]. На Гуцульщині промовляли, лікуючись від недуги: “Водичко-Йорданичко! Вмиваєш луги-береги, коріне, біле каміне, – умий сего рщеного (хрещеного), чисто вчіненого вед гніву, ненависти і від усикого лиха” [38, с.65]. Наголошував на магічній дії і різних способах ворожби з водою К.Мошинський, який вважав, що за допомогою води встановлювалися контакти зі світом духів-предків [54, с.369].

Після водосвяття всі повертаються додому зі свяченою водою, господар, опускаючи в неї сухі васильки, хрестить нею хату, обійстя, худобу [25, с.7]. А за господарем ходить його молодий син, несучи в руках буханець хліба та від часу до часу

відкушуючи з нього кавалок [22; 43, с.55; 30, с.14]. Опісля всі п'ють свячену воду й обідають [24].

Після Йордану є звичай, що священик обходить всі хати вірян, кропить їх свяченою водою [47, с.18]. Цією свяченою водою обганяли худобу на Юрія, освячували мак і часник на посадку [21; 14]. Якщо перед обідом на Водохреща господиня місить тісно на пироги, то витягнувши руку з тіста, не обтирає її, а йде в сад і обв'язує яблуневе дерево соломною, примовляючи: “Щоби съ на той рік родили яблука такі добрі і м'які, як тісно” [8, с.170]. Якщо “на Водохреще риба табунами ходити, то на рої добре буде”. Богоявленську воду уживають селяни для розведення бджіл, “пасіки” [49, с.8–9]. Протягом цілого тижня після Богоявлення не перуть білизни на річці, щоб не оскверняти “свяченої води” [49, с.10]. “Хто до Йордана роджений та перед Йорданом хрещений самим Христом благословенний”, можна почути поміж старенькими [34, с.112]. На Йордан виносили сіно, яке клала мати на стіл перед Різдвяною Святвечерею. Урочисто здіймалася скатертину, тато підкладав капелюх, “би голова від клопотів не боліла”, а діти брали по кілька стебел і йшли обдаровувати дерева, “би садовина добре родила”. Це свято виносилося птахами на гніздо, би двору цього не обминали, садовину у чистоті тримали [34, с.114]. Хрещення закінчуються “Різдвяні свята” [3, с.8–9]. Перший понеділок після Водохрещення – святий. Цього дня можна їсти тільки пісні страви [51, с.55].

Отже, завершальним етапом різдвяно-новорічних свят є Водохреще. Це свято завжди посідало центральне місце в ритуальній обрядовості, яке пов'язане з водою. Вода породжує життя і дарує здоров'я. На основі польових та друкованих матеріалів щодо традиції святкування Йордана на Опіллі, ми дійшли висновків, що слов'яни поклонялися великій силі води і робили жертвопринесення їй. Пережитки шанування води перейшли і до наших днів у вигляді заборони плювати у воду, обряд занурення у воду тощо. Кульмінацією цього свята є занурення священиком хреста у воду, де вона стає освяченою. Символічною функцією на Водохреще була поява птахів, що означало появу “духа Божого” у вигляді голуба. Йорданська вода має чудодійні лікувальні та апотропеїчні властивості.

1. Аничков Е. В. Язычество и Древняя Русь / Е. В. Аничков. – М., 2003. – 399 с.
2. Белякова Г. С. Славянская мифология / Г. С. Белякова. – М. : Просвещение, 1995. – 239 с.
3. Беньковського І. Поверья, обычаи, обряды, суеверья и приметы, приуроченные к “Риздвяным святам” / И. Беньковського // Киевская старина. – 1896. – Т. LII. – 144 с.
4. Боровский Я. Е. Мифологический мир древних киевлян / Я. Е. Боровский. – К. : Наукова думка, 1982. – 104 с.
5. Бриняк О. Рудименти міфологічних вірувань у родильній обрядовості та хрестинній поезії українців / О. Бриняк // Народознавчі зошити. – 2011. – № 3 (99). – С. 426–435.
6. Булашев Г. Український народ у своїх легендах релігійних поглядах та віруваннях / Г. Булашев. – К., 1992. – 412 с.
7. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – К. : Либідь, 2002. – 663 с.
8. Воропай О. Звичаї нашого народу / О. Воропай. – Мюнхен : Українське видавництво, 1958. – Т. 1. – 449 с.
9. Дарманський П. Обряд у житті людини / П. Дарманський. – К., 1974. – 200 с.
10. Дарманський П. Ф. Нове життя – нові обряди / П. Ф. Дарманський. – К., 1984. – 88 с.
11. Записано автором від Сендунь Іван Іванович, народився 7 листопада 1939 р. в селі Тенетники, вул. Шухевича Галицького району Івано-Франківської області, працював в будинку культури, на даний час пенсіонер, проживає в с. Тенетники, вул. Шухевича Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 3 липня 2014 р.
12. Записано автором від Собчишин Михайлини Степанівни, народилася 1937 р. в с. Тенетники, вул. Шухевича, 36 Галицького району Івано-Франківської області, працювала технічним працівником сільської ради, на даний час пенсіонер, проживає в с. Тенетники, вул. Шухевича, 36 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 3 липня 2014 р.
13. Записано автором від Пирч Марії Іванівни, народилася 1960 р. в с. Тенетники, вул. Дністровська, 3 Галицького району Івано-Франківської області, працює бібліотекарем, проживає в с. Тенетники,

- вул. Дністровська, 3 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 3 липня 2014 р.
14. Записано автором від Андрусинин Ольги Степанівни, народилася 26 лютого 1929 р. в селі Мединя, вул. Незалежності Галицького району Івано-Франківської області, працювала в колгоспі, на даний час пенсіонер, проживає в с. Мединя, вул. Незалежності Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 28 грудня 2013 р.
 15. Записано автором від Босович Катерини Василівни, народилася 11 вересня 1926 р. в селі Комарів, вул. І.Франка, 589 Галицького району Івано-Франківської області, на даний час пенсіонер, проживає в с. Комарів, вул. І.Франка, 589 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 11 жовтня 2014 р.
 16. Записано автором від Босович Катерини Василівни, народилася 16 березня 1942 р. в селі Дорогів, вул. В.Чорновола, Галицького району Івано-Франківської області, вища освіта, вчителька історії, на даний час пенсіонер, проживає в с. Дорогів, вул. В.Чорновола Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 30 вересня 2014 р.
 17. Записано автором від Затварницького Олексія Дмитровича, народився 21 липня 1922 р. в селі Комарів, вул. Ворони, 127 Галицького району Івано-Франківської області, на даний час пенсіонер, проживає в с. Комарів, вул. Ворони, 127 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 11 жовтня 2014 р.
 18. Записано автором від Ківерського Йософа Юхимовича, народився 9 січня 1923 р. в селі Комарів, вул. В.Левицького, 244 Галицького району Івано-Франківської області, на даний час пенсіонер, проживає в с. Комарів, вул. В.Левицького, 244 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 11 жовтня 2014 р.
 19. Записано автором від Климончука Євстахія Васильовича, народився 1 серпня 1936 р. в селі Сокіл, вул. Шевченка, 4 Галицького району Івано-Франківської області, працював будівельником, на даний час пенсіонер, проживає в с. Сокіл, вул. Шевченка, 4 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 27 грудня 2013 р.
 20. Записано автором від Куцоконь Ярослави Олексіївни, народилася 9 вересня 1945 р. в селі Мединя, вул. Набережна Галицького району Івано-Франківської області, працювала муляром та штукатуром четвертого розряду, на даний час пенсіонер, проживає в с. Мединя, вул. Набережна, Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 28 грудня 2013 р.
 21. Записано автором від Луцькія Олексія Михайловича, народився 9 червня 1930 р. в селі Сокіл, вул. Ворони, 10 Галицького району Івано-Франківської області, працював на Мебельному комбінаті, на даний час пенсіонер, проживає в с. Сокіл, вул. Ворони, 10 Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 27 грудня 2013 р.
 22. Записано автором від Мисів Марії Михайлівни, народилася 28 серпня 1954 р. в селі Мединя, вул. Підгорецька Галицького району Івано-Франківської області, працювала на заводі "Фурнітурний", на даний час пенсіонер, проживає в с. Мединя, вул. Підгорецька Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 28 грудня 2013 р.
 23. Записано автором від Ріжко Надії Василівни, народилася 5 березня 1938 р. в с. Мединя, вул. Шевченка Галицького району Івано-Франківської області, закінчила Снятинське культосвітнє училище, працювала директором Будинку культури в селі Мединя, на даний час пенсіонер, проживає в с. Мединя, вул. Шевченка Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 28 грудня 2013 р.
 24. Записано автором від Шиян Ганни Ільківни, народилася 25 червня 1941 р. в с. Мединя, вул. Набережна Галицького району Івано-Франківської області, працювала прибиральницею у школі, на даний час пенсіонер, проживає в с. Мединя, вул. Набережна Галицького району Івано-Франківської області, дата проведення польових досліджень 28 грудня 2013 р.
 25. Зимовий цикл календарних обрядів України за енциклопедією українознавства // Історія України. – 1997. – № 1. – С. 7.
 26. Зозуля Н. Йорданські свічки – "тріці" / Н. Зозуля // Народна творчість та етнографія. – 2009. – № 4–5. – С. 82–84.
 27. Килимник С. Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні / С. Килимник. – Торонто, 1964. – Т. 1. – 151 с.
 28. Кобальчинська Р. Поезія звичаїв та обрядів найбільшого народного свята / Р. Кобальчинська // Народна творчість та етнографія. – 1998. – № 1. – С. 49–54.
 29. Ковальчук Я. Свята на Україні у звичаях та забобонах / Я. Ковальчук. – Х. ; К., 1930. – 111 с.
 30. Короткі відомості про свята Православної України. – К., 1993. – 112 с.
 31. Кузенко П. Хрест як важливий елемент культури Карпат / П. Кузенко // Народознавчі зошити. – 2004. – № 1–2. – С. 167–171.
 32. Магмет І. Спомини зі села Жовчів, Рогатинська земля / І. Магмет. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1989. – Т. 1. – 998 с.

33. Маєрчик М. Ритуал і тіло. Структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу / М. Маєрчик. – К., 2011. – 325 с.
34. Маковій Г. П. Затоптаний цвіт : Народознавчі оповідки / Г. П. Маковій. – К. : Український письменник, 1993. – 205 с.
35. Марчак В. Українець у Польщі / В. Марчак. – Львів, 2005. – 180 с.
36. Мовна У. Міфо-ритуальні аспекти застосування воску в українців Карпат і Прикарпаття / У. Мовна // Народознавчі зошити. – 2005. – № 5–6. – С. 550–565.
37. Носова Г. А. Язычество в Православии / Г. А. Носова. – М., 1975. – 151 с.
38. Поріцька О. Ритуальний знак води / О. Поріцька // Народна творчість та етнографія. – 1993. – № 4. – С. 63–67.
39. Потебня А. А. О мифическом значении некоторых обрядов и поверий / А. А. Потебня. – М., 1865. – 310 с.
40. Признаковое пространство культуры / редкол.: Л. Н. Виноградова, С. М. Толстая. – М., 2002. – 432 с.
41. Різдвяні свята в Україні. – К. : Музична Україна, 1992. – 152 с.
42. Скуратівський В. Т. Український народний календар / В. Т. Скуратівський. – К. : Техніка, 2003. – 384 с.
43. Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого вечора / К. Сосенко. – К., 1994. – 360 с.
44. Сумцов Н. Ф. Научное изучение колядок и щедровок / Н. Ф. Сумцов. – К., 1886. – 30 с.
45. Українське народознавство / за ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь. – Львів, 1994. – С. 127–137.
46. Українці : історико-етнографічна монографія : у 2 кн. Кн. 1 : Опішне // Українське народознавство. – 1999. – 528 с.
47. Храплива-Щур Л. Українські народні звичаї в теперішньому побуті / Л. Храплива-Щур. – Торонто, 1982. – 52 с.
48. Чеховський І. Йорданські обереги – щоби прогнати нечисту силу / І. Чеховський // Час. – 2000. – 2005. – 21 січня. – Ч. 3 (294). – С. 16.
49. Чубинський П. П. Календарь народных обычаев и обрядов / П. П. Чубинский. – К. : Музична Україна, 1993. – 80 с.
50. Шеппинг Д. Мифы славянского язычества / Д. Шеппинг. – М., 2008. – 301 с.
51. Шкода М. Н. Традиції і свята українського народу / М. Н. Шкода. – Донецьк, 2007. – 384 с.
52. Энциклопедический словарь. Славянская мифология. – М., 1995. – 415 с.
53. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы. – М., 2004 – 553 с.
54. Moszynski K. Kultura ludowa. Slowian / K. Moszynski. – Warszawa, 1967. – Т. 2. – S. 369.

В данній статтє автор освєцєаєт дохристиянський и церковно-рєлигиозний праздик Крєцєния. На собраних полєвых и печатных материалах кратко раскрыл ритуалы его празднования. Особое внимание уделено символической функции крестиков как одного из элементов оберега и охарактеризованы значение Йорданской свечи-тройце в завершающем этапе рождественско-новогодних праздников украинские южного Опилля в XX–XXI веке.

Ключевые слова: Опилля, крестик, оберег, Йордан, Крєцєние, три свєчи, Йорданская вода, поверье, символ.

In the article the author investigated the pre-Christian and religious celebration of Baptism of Jesus. In the gathered field and printed materials there has been briefly revealed the rituals of its celebrations. The main attention is focused on the symbolic function of the Cross as one of the amulet elements. There has been characterized the meaning of Jordan Candle in the final phase of Christmas and New Year celebrations of the Ukrainians in southern Opillia in the 20th – 21st centuries.

Keywords: Opillia, cross, amulet, Jordan, Baptism of Jesus, three candles, Holly water, belief. Symbol.